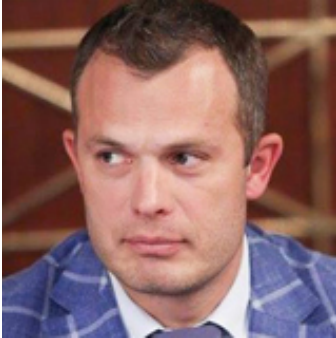

Енергетика катиться в бездну. Война все спишет?

Готов ли президент и его команда ампутировать коррупционную опухоль в энергетике и пойти на непопулярные тарифные действия? Если нет, то впереди тьма и унижение.

2022-08-12

ИГОРЬ ТЫННЫЙ

предприниматель, соучредитель Украинской ассоциации возобновляемой энергетики

Економическая правда

Зараз у суспільстві та журналістській спільноті є певний негласний консенсус щодо неприпустимості критики влади під час війни.

Вважаю, що шість місяців повномасштабної війни – достатній час, аби зрозуміти, що влада не усвідомлює або усвідомлює, але злочинно ігнорує неминучість нашої поразки, не здійснюючи швидких і рішучих дій у соціально-економічній сфері.

Верстати на війні не менш важливі, ніж патрони.

Усвідомлення необхідності змін приходить не само по собі, а виключно під тиском обставин, себто, кредиторів, які кажуть, що не дадуть країні гроші через неефективне використання.

Соціалістично-популістичну українську владу, ймовірно, це надзвичайно дратує.

Днями прочитав чудову [статтю віцепрем'єра Юлії Свириденко](#) щодо планів приватизації і дуже зрадів. Але не вірю, що обіцянка виконається навіть на 10%. Точно не з цим Кабміном.

Серед усіх секторів української економіки найбільш проблемним, з великим відривом, вважаю сектор енергетики.

1. Фінанси і тарифи

1-1). Всі державні енергокомпанії зафіксували рекордні збитки за період свого існування – "Нафтогаз", "Енергоатом", "Гарантований Покупець", "Центренерго", "Укренерго", державні шахти тощо – мільярди доларів збитків.

За один лише 2020 рік сукупні збитки сягнули фантастичних 3 млрд дол.

1-2) Де-факто скасована реформа корпоративного управління і відбулось часткове повернення до комуністичної централізованої системи управління.

Навіщо наглядові ради, якщо зручніше керувати через міністерства і селекторні наради? Пакети акцій енергокомпаній повернули від Мінфіну до управління Міненерго.

1-3) Ліквідовано інститут незалежного регулятора – НКРЕКП.

Де-факто він, начебто, і є. Але виключно для виконання політичної волі Банкової. Члени НКРЕКП призначаються Кабміном, хоча це і ускладнює ведення ними незалежної політики.

1-4) Тарифи встановлюються у країні за методом політичної доцільності, економічна обґрунтованість тарифів відсутня.

Основою тарифної політики лишився радянський принцип "витрата + нормативний прибуток", він же cost+. Стимулююче тарифоутворення в Україні не прижилося, окрім частини обленерго.

1-5) Залишилося недолуге соціалістичне субсидування всіх верств населення, незалежно від рівня доходів і статків.

Власник будинку на 2000 м2 у Кончі Заспі один економить як сотня бабусь пенсіонерів разом. Перехід до адресних субсидій у виключно грошовій формі в залежності від рівня доходів громадян – як завжди, не на часі.

1-6) Офіс Президента настільки панічно боїться відмови від старої системи пільгових тарифів і переходу на фінансові стимули для малозабезпечених, що готовий поставити під ризик виживання саме існування української державності.

1-7) Зроблю невтішний прогноз – якщо при ринковій ціні газу в Європі понад 2300\$ за тис м3 і далі продавати його всім без розбору по 200\$ (8000 грн), війну у російської мерзоти шансів виграти немає.

Із субсидіями понад 264 млрд грн для "Нафтогазу" Україна приречена на гіперінфляцію і потужну девальвацію, падіння ВВП понад 80% і руйнування господарських відносин, реального сектору економіки.

1-8) Після 30-річної перерви в українську енергетику повернулись прояви воєнного комунізму

– міністр енергетики, користуючись воєнним часом, підписав низку сумнівних наказів. Кажуть, близько 50.

Тут

і нецільове використання державних коштів, отриманих НЕК "Укренерго" від продажу перетину на погашення боргів,

і волонтаристське зменшення оплат відновлювальної енергетики,

і "вугільне" PSO.

1-9) Є така несподіванка в Україні, зветься холодна зима.

Протягом всіх років незалежності повторюється одна й та сама п'єса під назвою "термінова закупівля вугілля за державні кошти заради проходження опалювального сезону".

1-10) З "Центренерго" і державних шахт все вкрали за весну й літо,

тож восени треба терміново вкинути ще грошей платників податків. Ну і привіт недорегулятору НКРЕКП, який дозволяє цій п'єсі з успіхом йти протягом стількох сезонів.

1-11) Цьогоріч міністр вимагав прийняти необмежено PSO,

тобто беремо стільки грошей у НЕК "Укренерго" на закупівлю вугілля, скільки захочемо.

1-12) Обережний прем'єр Денис Шмигаль погодив поки що 2,5 млрд, "а далі подивимось".

А звідки взяти кошти? Знову пограбувати приватних виробників ВДЕ, знову нецільове використання доходів від експорту електроенергії.

2. Корупція, корупція, корупція

2-1) Все, що ми знали про корупцію при закупівлях палива та ремонтних робіт, за часів попередників, виявилося блідою прелюдією роботи справжніх віртуозів протягом 2020-21 років. Числені журналістські розслідування (1, 2, 3, 4) про зловживання залишились без належної оцінки правоохоронців.

2-2) НАЕК "Енергоатом" – це шикарний кейс.

Як компанія-монополіст із часткою на ринку ледь не 60% взагалі може бути збитковою?! Ну от як? Я вам скажу як – виключно планово і свідомо.

Коли притомний громадянин чує, що "Енергоатом" бере кредити не лише на закупівлю палива, а навіть на виплату зарплат персоналу.

Не помітити договірну торгівлю протягом двох років на єдиній приватній біржі можна виключно, якщо ти сліпий.

2-3) Як результат,

кілька трейдерів на кшталт Юнайтед Енерджі, яку журналісти впевнено відносили до орбіти Ігоря Коломойського, отримували знижку і перепродавали енергію за ринковою ціною іншим компаніям.

Прибуток трейдера арифметично дорівнює збитку державних компаній, і складав у кращі для них часи 3-5 мільйонів доларів на добу.

2-4) Улюблений кейс журналістів це, звісно ж, ПАТ "Центренерго".

Чого тільки варта історія про те, як компанію ховали в лісі на базі відпочинку.

Держкомпанія і вугілля купувала за завищеною ціною, і газ.

У ПАТ "Центренерго" три величезні ТЕЦ, одну з яких, Вуглегірську, позаминулого тижня захопила російська армія.

В мене є нездійснена мрія – щоб ПАТ, навіть із доплатою у 100 млн дол, Україна подарувала республіці Польща.

2-5) Бо аналогічні компанії там працюють ефективно, а в Україні щороку висмоктують з платників податків кілька мільярдів гривень.

Шкода, що президент вкотре відклав приватизацію цієї чорної діри українського бюджету.

3. Призначення у державній енергетиці

3-1) Як, наприклад,

після рекордних збитків "Енергоатому" віце-президент державної компанії може стати міністром енергетики. В Україні це можливо.

3-2) І нехай вас не вводять в оману цифра прибутку в офіційній звітності "Енергоатому" за останній 2021-й рік.

Незалежний аудит компанії пристойними міжнародними аудиторами ніколи не здійснювався, а "прибутки" із величезною вірогідністю намальовані шляхом переоцінки старих радянських активів.

3-3) Державний трейдер електроенергією, створення якого анонсував Кабмін – це просто паноптикум, атавізм у 21 сторіччі.

Ще не було жодного товару за 30 років незалежної України, яким держава ефективно торгувала б.

4. Технологічна відсталість

4-1) Ключова державна власність у енергогенеруючих компаніях нещадно експлуатується без належних амортизаційних відрахувань.

Держкомпанії **не мають коштів** на демонтаж зношеного обладнання і будівництво нового.

4-2) Фонд виводу відпрацьованих блоків АЕС в Україні порожній.

А 12 з 15 блоків в експлуатації вже відпрацювали свій проєктний нормативний термін у 40 років. Тобто, у фонді мало б бути вже не менше 10 млрд дол, а **там пустота**.

4-3) Вугільні шахти не закриті, навіть абсолютно безперспективні і виснажені, із шаленою собівартістю і ризиком видобутку.

Ба більше, буквально у 2021 році вугільна генерація визнавалась пріоритетною до інвестування державних коштів.

4-4) Понад 11 млрд дол за роки незалежності безславно проїли на державне вугілля і пов'язану з ним корупцію.

4-5) Капітальні вкладення у вугільні та газо-мазутні блоки ТЕС та ТЕЦ не здійснювались.

На отримання 1 кВт енергії українські державні станції витрачають майже на 40% більше вугілля, ніж їх аналоги у Західній Європі, чи навіть у Польщі.

4-6) Сховище відпрацьованих ядерних відходів у Чорнобилі так і не запрацювало.

Це довгобуд і **приклад нескінчених крадіжок**. Про демонтаж 1-3 блоків ЧАЕС мова навіть не йде, хоча це мало статись ще десятки років тому. Вибух був на 4-му, як відомо.

4-7) Уран видобуваємо найдорожчий у світі, на державному Східному ГЗК.

Приватних видобувників на ринок не пустили.

4-8) То, може до суспільства дійде усвідомлення факту, що українська атомна енергетика взагалі не є дешевшою за європейську?

Ми просто живемо у борг, нехтуючи безпекою і грошима наших дітей.

4-9) Падіння власного видобутку газу і обсягів геологорозвідки, від яких залежать майбутні обсяги видобутку.

4-10) Скасування приватизації 6 застарілих ТЕЦ і передача їх назад у підпорядкування "Нафтогазу" – це взагалі «Epic fail».

Давайте зробимо хронічно збиткову компанію ще більш збитковою, залишимо морально і фізично вбиті станції без ефективного власника і інвестицій.

4-11) Про програми енергоефективності просто позабули.

Згорнули роботи з переходу на заміщення природного газу місцевою біомасою та паливом з агро- і побутових відходів, як це роблять сусіди у Литві, Польщі, Угорщині і взагалі скрізь у ЄС.

4-12) Як і програми масштабного утеплення житлового фонду, заміни теплотрас і теплообмінних вузлів.

5. Відновлювана енергетика – скоріше мертва, ніж жива

5-1) Ставлення до приватних інвесторів у відновлювану енергетику дуже показове

– жодної зустрічі в ОПУ за понад три роки, системне порушення всіх раніше укладених угод і обіцянок, тотальна зневага урядовців.

Результат – відтік прямих іноземних інвестицій з України ще до війни.

5-2) Проголосована система аукціонів на право будувати відновлювану зелену енергетику,

яка мусила б замінити критикований владою "зелений тариф", так і не запрацювала.

За 3,5 роки Кабінет міністрів так і не затвердив квоти, так і не розробив порядок проведення аукціонів.

Мінпаливенерго та підпорядковане йому ДП "ГарПок" не оголосили жодного. І не планують. Взагалі ніхто пальцем не ворухить.

На цьому фоні багаточисленні заяви влади про підтримку розвитку відновлюваної енергетики виглядають вкрай цинічно.

5-3) Під час війни на конференції у швейцарському Лугано влада заявила про плани побудови близько 30 гВт потужності на 35 млрд дол.

В той же самий час прем'єр Денис Шмигаль прислав до виробників ВДЕ свого радника повідомити, що планує примусово розпустити балансуючу групу Гарантованого покупця, тобто скасувати тарифи на відновлювану енергію.

5-4) До того ж, міністр Галущенко видав указ, аби платити за відновлювану енергію 15-18% від тарифу.

Себто, енергію від сонячних станцій забирає державна компанія за фіксованою адміністративно встановленою ціною і відразу ж продає на ринку за вищою ліквідною ціною РДН (ринок на добу наперед) чи з невеликим дисконтом за двосторонніми договорами.

Воєнний комунізм, інакше не назвати.

6. Збитки для держбюджету внаслідок непередбачених дій

6-1) Наприклад,

до "реформ" 2020 року відновлювана енергетика жодного разу не брала жодної копійки бюджетних коштів.

З 2021 року вона їх і далі не бере, але з метою зробити приємне політичним спонсорам було пролобійовано норму, що 20% зеленого тарифу платиться напряму з держбюджету. Норма лишилась "мертвою", жодних фактичних виплат. Але існує.

6-2) Або інший приклад

– наприкінці 2019 року НКРЕКП шляхом підробки прогнозу виробітку ВДЕ встановило занижений тариф для НЕК "Укренерго", а той, у свою чергу, не зміг виконати зобов'язання перед ДП "Гарантований покупець".

В бюджеті цієї державної компанії утворилась діра розміром у 22,4 млрд грн, яку після двох років суперечок і погроз інвесторів і донорів прийшлося покривати шляхом випуску облігацій НЕК "Укренерго", гарантованих державою.

6-3) Держбанки є найбільшими заручниками безладу в енергетиці.

Їх exposure на проєкти відновлюваної енергетики сягає мільярда євро у кредитування державних енергокомпаній.

6-4) Величезними сумами ризикує в Україні другий найбільший іноземний інвестор в економіку – ЄБРР.

Хаос у державному регулюванні енергетики суттєво вплинув на здатність ЄБРР та інших МФО фінансувати будь-які проєкти, окрім гарантованих бюджетом України.

7. Енергетика і війна

7-1) Останні роки перед атакою у лютому 2022 року залежність України від енергоносіїв з країни агресора зростала і сягала фантастичних 80%.

Може хто забув переможні **промови** Голови комітету ПЕК ВРУ Андрія **Геруса** на каналах Коломойського і Пінчука щодо імпорту енергії з Білорусі?

7-2) Поставки дизелю з Московії та Білорусі взагалі стали безальтернативними і **заробляли на них активно спонсори війни.**

7-3) У занепаді власної нафтопереробки жодної провини чинної влади немає,

усі заводи зупинились і не були модернізовані задовго до їх приходу у владу.

7-4) Але ж кейс із державним регулюванням цін на нафтопродукти під час війни,

через який суттєво постраждали мільйони громадян, забувати не можна.

7-5) Встановлюємо цінові обмеження і починаємо регулювати ринок.

Результат – половина країни лишається без палива.

Дивну логіку захищають піаром кілька тижнів, але ситуація тисне, тож обмеження знімаються.

Залишається питання – а навіщо все це було?

7-6) Росіяни контролюють п'ять обленерго в Україні, а Валерій Тарасюк, який на них працював, очолював регулятор НКРЕКП протягом тривалого часу і зберігає посаду члена комісії і зараз. Повноваження Тарасюка спливають аж у 2025 році.

7-7) У нещодавньому інтерв'ю міністр *Галущенко* визнав, що

при розрахунку енергобалансу враховану роботу принаймні трьох із шести енергоблоків окупованої москowitzами найбільшої у Європі Запорізької АЕС у місті Енергодар.

7-8) Ми вже бачили прагматичне знищення окупантами об'єктів транспортної та енергетичної інфраструктури.

Цілком імовірно, що окупанти спробують **відновити постачання атомної енергії у Крим** і **фізично знищити**, підірвати вибухівкою лінії в центральну частину України.

7-9) А чи не буде Україна після цього імпортувати енергію замість експорту цією зимою?

Масштаб трагедії ЗАЕС ще треба буде усвідомити. У покидьків немає нічого святого, будемо ще свідками ядерного шантажу, побачимо ще заміновані реактори.

7-10) Вже три місяці як "Нафтогаз" контролює ледь не 200 конфіскованих АЗС Glusco,

які, звісно ж, так і не запрацювали. А були в приватних руках – за тиждень вже торгували б.

7-11) Все, до чого торкається рука державного управлінця в Україні – в'яне і гниє, час із цим змиритись.

В нас мусить бути як у США – частка держсектору менше 1%, а не як у Китаї понад 70%.

7-12) Висновки невтішні:

ми впевнено рухаємось до катастрофи

Можна було б ще продовжувати перелік накопичених проблем.

Але давайте подумаємо над кількома питаннями.

- 1) Чи могла б Росія розв'язати війну, якби не мала доходів від своєї енергетичної зброї?**
- 2) Чи є в Україні шанс виграти війну в умовах гіперінфляції і зупинки реального сектору економіки?**
- 3) Як довго світ буде нас спонсорувати і на які цілі?**

7-13) І найголовніше питання:

Що важливіше для президента та його команди?

Чи готові вони ампутувати корупційну пухлину?

Чи готові вони на непопулярні тарифні дії?

7-14) Бо, якщо ні, то

попередю темрява і приниження замість успішного життя у вільній європейській родині.
